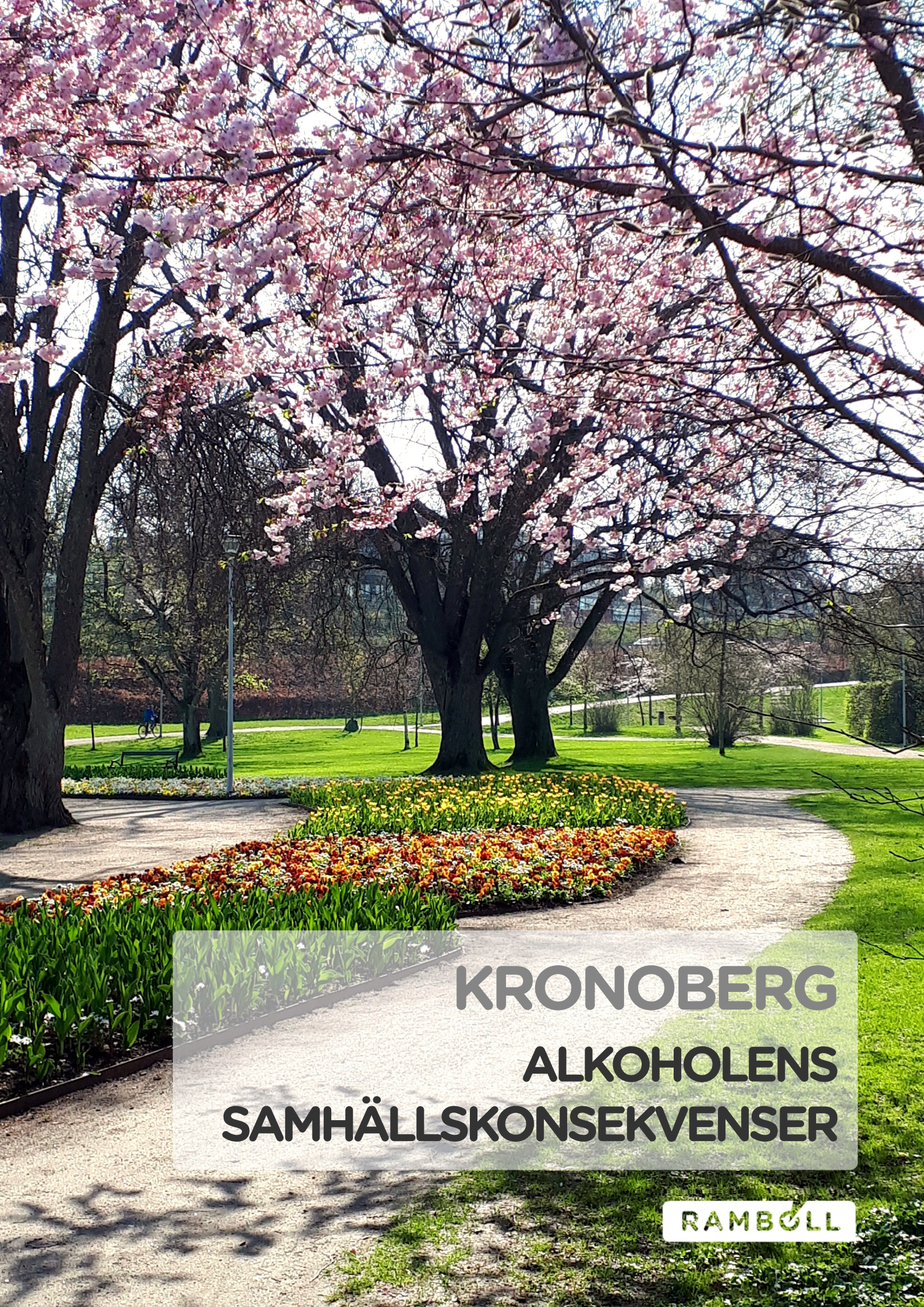

KRONOBERG ALKOHOLENS SAMHÄLLSKONSEKVENSER

RAMBOLL

OM STUDIEN

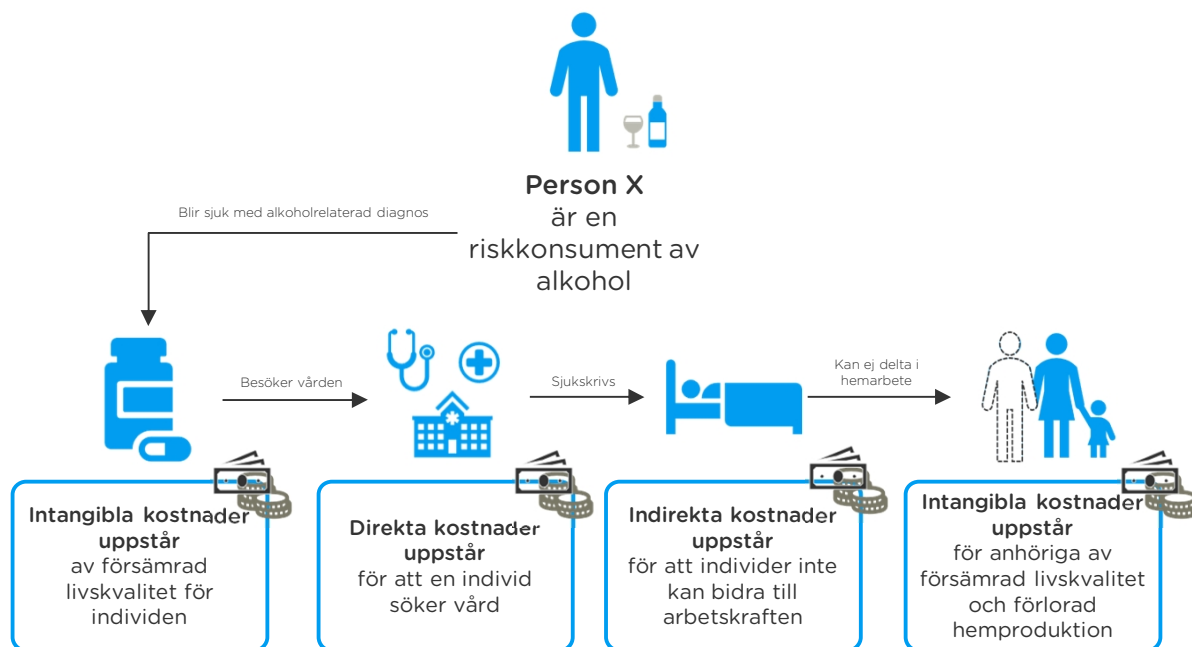
Ramboll har på uppdrag av Systembolaget genomfört en studie av alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på regional nivå. I följande rapport redovisar vi vår kartläggning av alkoholens samhällskostnader och samhällsnyttor under 2017 för Kronoberg. Studien syftar till att öka förståelsen för alkoholens samhällskonsekvenser inom en region och identifiera hur konsekvenserna skiljer sig mellan olika regioner.

Eftersom alkoholens konsekvenser är spridda över många delar av samhället har vi kartlagt de områden som har kostnader och nyttor till följd av alkohol i Kronoberg.

Vi har räknat på alkoholens:

- kostnader för sjukdomar, skador och missbruk inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten
- kostnader för produktionsbortfall, till exempel till följd av sjukfrånvaro och förtida dödsfall
- kostnader till följd av brottslighet
- inverkan på människors livskvalitet
- ekonomiska spridningseffekter för företag och arbetstillfällen

Figur 1. Exempel på hur alkoholkonsumtion innebär samhällsekonomiska kostnader överallt i samhället

ALKOHOLENS REGIONALA KONSEKVENSER ANALYSERAS PÅ DJUPET

Det saknas tidigare studier om alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på regional nivå, vilket gör följande rapport unik. Många regioner och länsstyrelser följer alkoholkonsumtionen i sitt län, men saknar en bild över vilka kostnader alkoholkonsumtionen medför. Regionerna följer vanligtvis den alkoholrelaterade sjukdomsbördan genom indikatorn *Alkoholindex* som Socialstyrelsen årligen sammanställer. Såväl regioner som länsstyrelser använder Alkoholindex för att följa utvecklingen av folkhälsan i regionen. Men indexet fångar enbart de sjukdomar som enbart uppstår av alkoholkonsumtion. Flera diagnoser som delvis beror på alkoholkonsumtion ingår inte, till exempel flera cancerdiagnoser. Detta resulterar i att kostnaderna underskattas systematiskt.

I denna studie kan vi ge en bild av hela sjukdomsbilden och kostnaderna. Ett exempel på det är att vi inkluderar samtliga diagnoser som i olika grad har att göra med alkoholkonsumtionen, vilket inte är vanligt i andra studier.

ALKOHOLKONSUMTION I KRONOBERG

Invånare i Kronoberg konsumerar i genomsnitt 8,24 liter alkohol per person och år (2017). Det är lägre än landet i övrigt. Invånare i Sverige konsumerar i genomsnitt 9,04 liter alkohol per år. Under 2017 var antalet dryckestillfällen per invånare nio procent lägre än i riket i genomsnitt. Även intensivkonsumtionen, det vill säga andelen individer som uppger att de konsumerat fler än fem glas vid ett och samma tillfälle under de senaste 30 dagarna, är något lägre än rikssnittet. I Kronoberg uppger 26 procent att de intensivkonsumerat under de senaste 30 dagarna, vilket kan jämföras med rikssnittet på 27 procent.

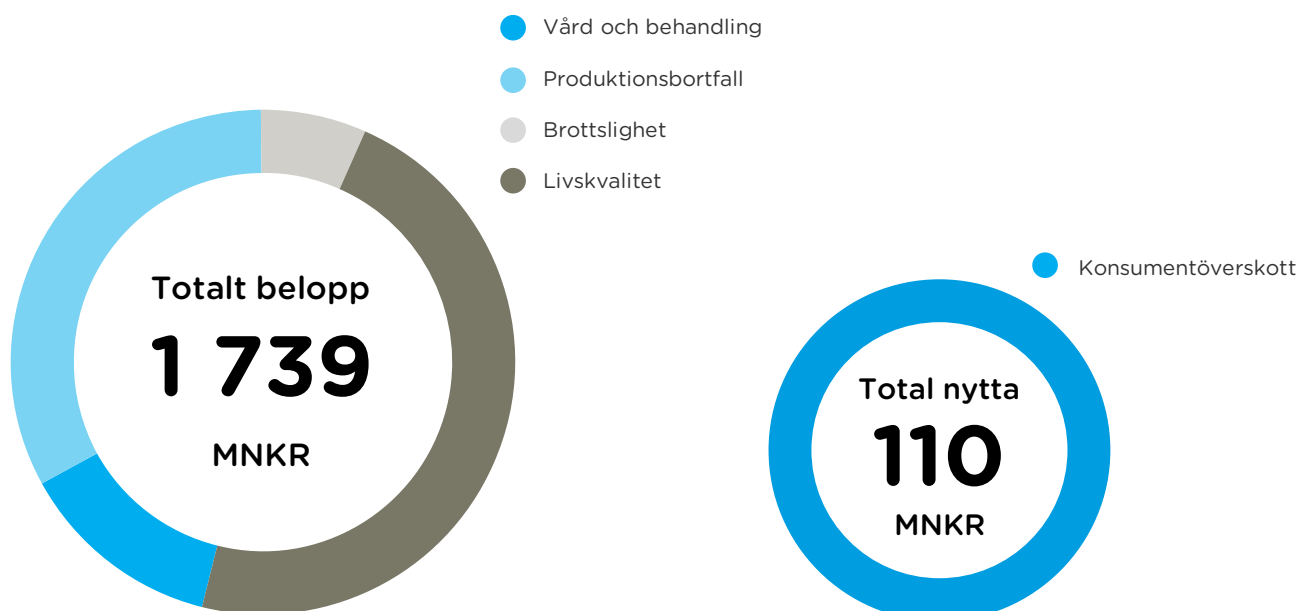
8,24
liter per invånare

26 %
drack mer än 5 glas
de senaste 30 dagarna

Av invånarna i Kronoberg har 11,9 procent av männen och 7,6 procent av kvinnorna en riskfylld alkoholkonsumtion. Andelen är sex procent lägre för män och 17 procent lägre för kvinnor än genomsnittet. I Kronoberg uppger 18 procent att de inte dricker alkohol, vilket går att jämföra med rikssnittet 16 procent.

De totala kostnaderna uppgår till 1 739 miljoner kronor. Nyttorna uppgår till 110 miljoner kronor. Kostnaden per capita motsvarar 8 804 kronor, vilket är tolv procent lägre än rikssnittet. Nyttorna uppgår till 545 kronor per capita.

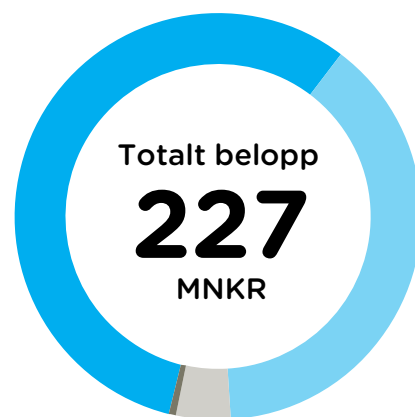
KOSTNADER

Vård och behandling

Kostnader för vård och behandling motsvarar de resurser som läggs på behandling av individer med alkoholrelaterade diagnoser. Kostnaderna uppstår framför allt i primärvården, öppenvården, slutenvården och socialtjänsten. Vi räknar även på kostnader för företagshälsovård, forskning och förebyggande arbete inom alkoholområdet.

De samlade alkoholrelaterade kostnaderna för vård och behandling i Kronoberg uppgår till 227 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 1 150 kronor per invånare i regionen. Det är nio procent lägre kostnader än riksgenomsnittet. Majoriteten av kostnaderna förekommer i socialtjänsten, vilket ligger i linje med övriga regioner. Regionen sticker ut på så vis att en relativt liten andel av vårdkostnaderna förekommer i slutenvården, medan en stor andel återfinns i primärvården (näst högst kostnader per capita av samtliga regioner).

Säkerhet i beräkning

Produktionsbortfall

De resurser samhället inte kan använda till följd av alkoholkonsumtion blir en kostnad och den kallar vi för produktionsbortfall. Produktionsbortfall består av nedsatt produktionsförmåga på jobbet till följd av bakfylla (sjuknärvaro), samt sjukfrånvaro på grund av att någon är sjukskriven eller dör i förtid av en alkoholrelaterad diagnos. I våra beräkningar ingår även produktionsbortfall för klienter inom kriminalvården som avtjänar fängelsestraff där alkohol på något sätt har haft med brottet att göra.

De samlade kostnaderna för produktionsbortfall i Kronoberg uppgår till 576 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 2 916 kronor per invånare i regionen. Kostnaderna är 21 procent lägre än riksgenomsnittet. Majoriteten av kostnaderna är kostnader för förtida dödsfall, vilket ligger i linje med övriga regioner. Kostnaderna för förtida dödsfall är lägst per capita i landet.

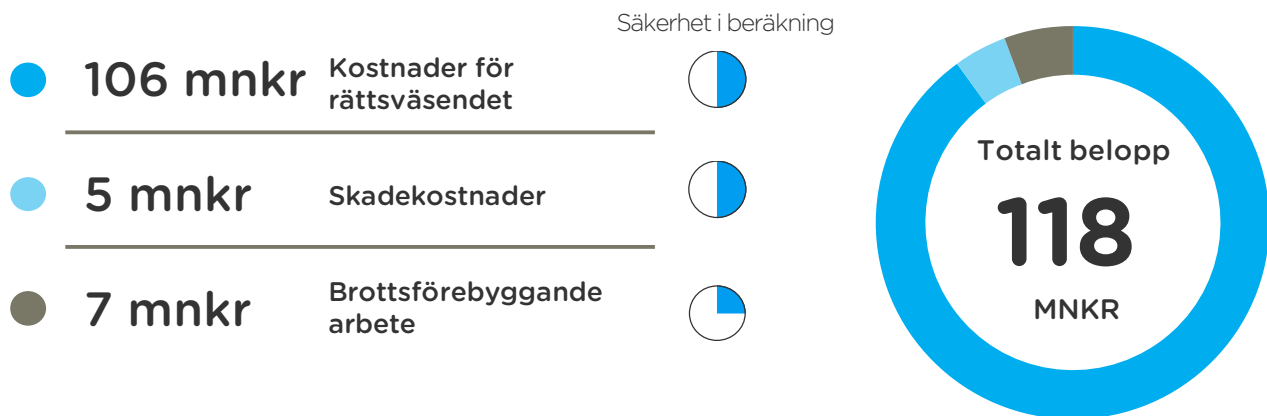
Säkerhet i beräkning

KOSTNADER

Brottlighet

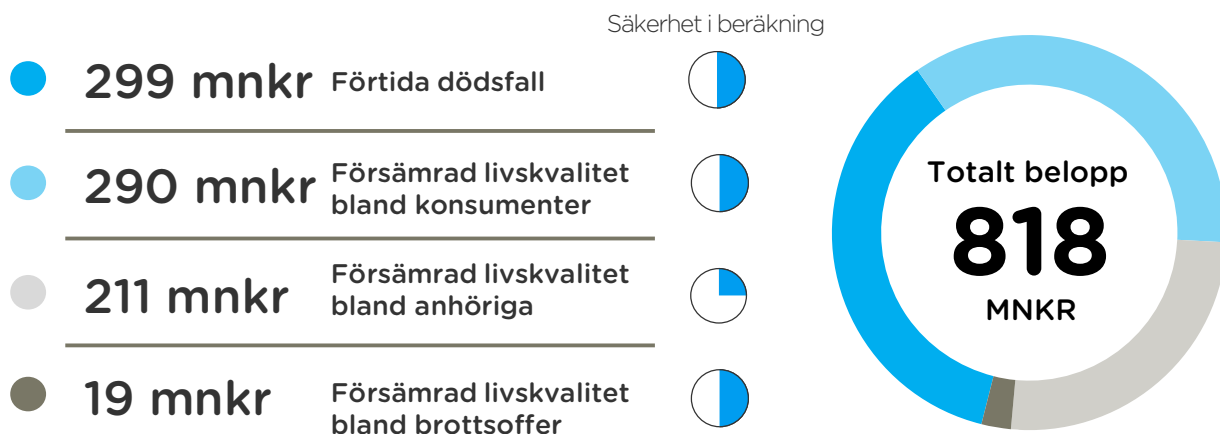
De kostnader som uppkommer till följd av alkoholrelaterad brottlighet uppstår både innan och efter ett alkoholrelaterat brott har begåtts. Vi har fångat upp de många led där kostnader uppstår genom att i beräkningarna inkludera både brottsförebyggande arbete, egendomskostnader och rättsväsendets kostnader. De samlade kostnaderna för alkoholrelaterad brottlighet i Kronoberg är 118 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar 595 kronor per invånare i regionen. Kostnaderna är 16 procent lägre än rikssnittet. Majoriteten av kostnaderna gäller kostnader för rättsväsende, vilket stämmer överens med övriga regioner. Kronoberg har tredje lägsta alkoholrelaterade kostnader per capita för rättsväsendet.

Livskvalitet

Utöver direkta och indirekta kostnader uppstår även intangibla kostnader eller konsekvenser av alkoholkonsumtion. Intangibla kostnader har ingen direkt koppling till resurser, utan är värden på negativa konsekvenser som till exempel smärta och oro. Det gäller exempelvis lidande eller smärta som uppstår av sin egen eller en närståendes konsumtion av alkohol, för den som blir eller riskerar att bli utsatt för alkoholrelaterade brott, samt förlorad livskvalitet av förtida dödsfall.

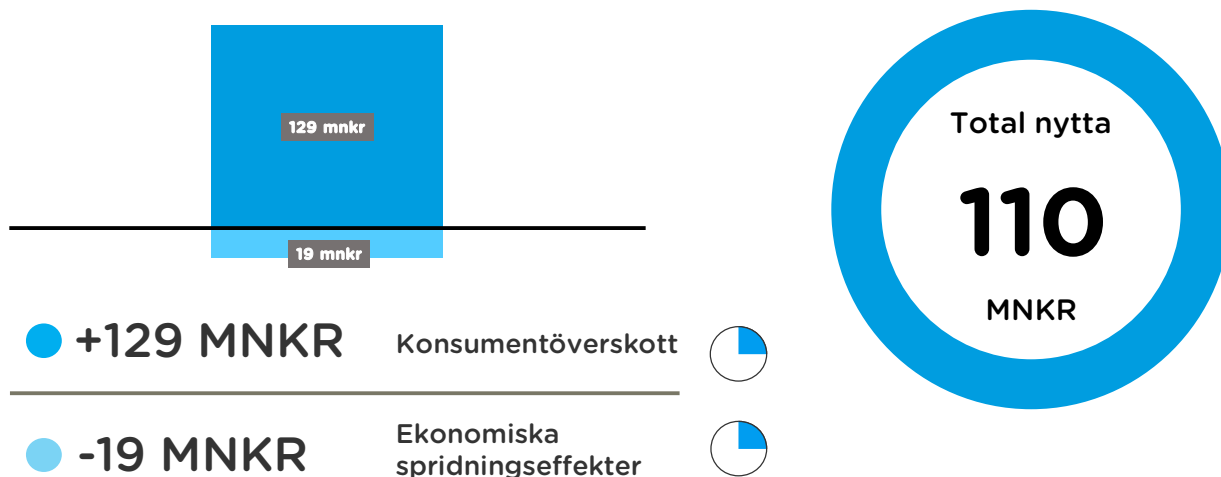
Vi uppskattar de samlade intangibla kostnaderna för förlorad livskvalitet i Kronoberg till 818 miljoner kronor (2017). Det motsvarar 4 143 kronor per invånare i regionen. Detta är fyra procent under rikssnittet. Majoriteten av kostnaderna gäller kostnader för förtida dödsfall, vilket ligger i linje med övriga regioner.

NYTTOR

Alkoholens nyttor delas upp i två huvudsakliga kategorier: ekonomiska spridningseffekter och konsumenternas upplevda nytta. De ekonomiska spridningseffekterna handlar i första hand om de fördelar som alkoholindustrin tillför samhällsekonomin i form av arbetstillfällen, produktionsvärde och handel. Konsumenternas upplevda nytta – som även kallas *konsumentsöverskott* – är konsumenternas subjektiva känsla av tillfredsställelse som uppstår när de dricker alkohol. Värderingen av alkoholens nytta görs under antagandet att alkoholkonsumtionen och dess produktion istället ersätts av konsumtion och produktion av nöjen och livsmedel. Därför kan nyttovärderingen vara negativ.

Vi uppskattar att alkoholens samlade nyttoeffekter i Kronoberg uppgår till cirka 110 miljoner kronor (2017), vilket motsvarar cirka 545 kronor per invånare i regionen. Detta är cirka 28 procent under genomsnittet per invånare i Sverige. Nyttoeffekterna i Kronoberg utgörs av konsumentöverskottet – det vill säga uppskattningen av konsumentens upplevda nytta – vilket också är fallet i andra regioner. Sett till nyttan utifrån perspektivet ekonomiska spridningseffekter, uppskattas istället en negativ nytta utifrån beräkningsantagandet att alkoholkonsumtion och dess produktion istället ersätts av konsumtion och produktion av nöjen och livsmedel. Med andra ord är de alkoholrelaterade näringarna som samlad sektor mindre viktig för Kronobergs ekonomi än vad de är i många andra regioner.

SÄRSKILT OM REGIONENS ARBETE

Alkohol utgör en del i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet

I början av 2016 tog Region Kronoberg fram en strategi för utveckling av det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet inom hälso- och sjukvården i regionen. I samband med det utarbetades även en strategi för hälso- och sjukvårdens långsiktiga levnadsvanearbete, Hälsa 2020 – Hälso- och sjukvårdens långsiktiga levnadsvanearbete. Syftet med strategin var att ge en ökad tydlighet gällande uppdrag, genomförande och uppföljning inom området. Alkoholfrågor har ett begränsat fokus i strategin, men arbetet har kompletterats med en särskild handlingsplan för alkoholfrågor. Handlingsplanen sammanfattar regionens arbete med alkoholfrågor och består bland annat av riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder och en sammanställning av Region Kronobergs åtgärder för att förhindra riskbruk av alkohol och de negativa konsekvenser som det medför.

Samarbete prioriteras i ANDTS-arbetet

Länsstyrelsen i Kronoberg har pekat ut samarbete som en nödvändighet för att lyckas med ANDTS-arbetet, särskilt inom det förebyggande arbetet. Utmaningar som länet står inför kräver att aktörer på olika nivåer och i olika verksamheter agerar effektivt tillsammans. Kronobergs målsättning är att länets arbete kring ANDTS, brott och otrygghet kännetecknas av helhetssyn, samsyn och samhandling för att nå en optimal användning av samhällets resurser. Länsstyrelsen har tillsammans med Region Kronoberg tagit fram en hemsida www.livsstillkronoberg.se som ska ses som ett stöd och en vägledning för kommuner, myndigheter, idéburna organisationer och näringslivet i deras arbete kring ANDTS, förebyggande av brott och trygghetsskapande åtgärder.

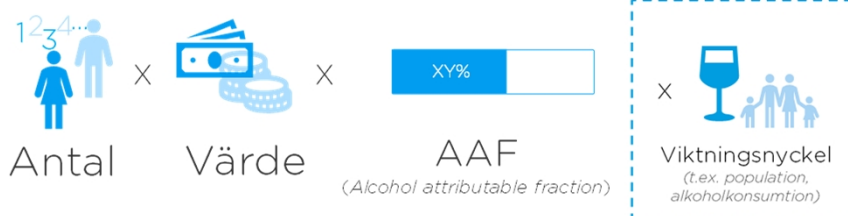
Region Kronoberg (2014), *Hälsa 2020, Hälso- och sjukvårdens långsiktiga, levnadsvanearbete, Handlingsplan Alkohol, Riskbruk av alkohol*
Bildkälla: Christina Dahl, unsplash.com

MER OM STUDIEN

Den här studien tar sin utgångspunkt i Rambolls studie från 2019, Alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser, som är den senaste studien som har uppskattat alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser på nationell nivå. Vi har utgått till stor del från samma data och statistik som i Rambolls studie från 2019, men fördelat dem på respektive region

Så här har vi räknat

Vi har i huvudsak använt oss av metoden cost-of-illness, COI, i våra beräkningar. Syftet med metoden är att identifiera skadliga effekter av alkoholkonsumtion, kvantifiera dem och ge dem ett värde i kronor och ören. I vår studie har vi även tagit hänsyn till positiva effekter på liknande sätt, exempelvis genom att ta hänsyn till arbetstillfällen inom näringar som säljer alkohol och relaterade varor. De ekonomiska spridningseffekterna av alkoholkonsumtion har beräknats genom input-output-analys. Individens nytta från konsumtion har vi värderat genom välfärdsanalys.

Vi har huvudsakligen baserat våra beräkningar på tre parametrar: antal, värde och AAF. AAF står för *Alcohol attributable fraction* och anger andelen av konsekvenserna som är alkoholrelaterade.

För att beräkna de regionala konsekvenserna har vi använt oss av regionala siffror t.ex. antal/sjukdomsfall, brott eller dödsfall. Men vi har också använt *värdet* av kostnaderna t.ex. kostnaden för ett vårdtillfälle i en region. I de fall regional uppdelning i data saknas har vi använt oss av olika parametrar för att vikta det nationella resultatet.

Det finns osäkerheter i beräkningarna

Inom varje område har vi bedömt hur hög validiteten är i beräkningarna. Validiteten ger oss en uppfattning om hur väl beräkningarna visar alkoholens samlade konsekvenser. Vi har då bedömt hur väl beräkningarna fångar in fullständigheten och reliabiliteten i det som vi försöker att beräkna. Fullständigheten gäller hur heltäckande resultaten är, det vill säga om vi tar hänsyn till alla kostnader respektive nyttor. Reliabiliteten gäller hur tillförlitliga våra beräkningar är. Om våra beräkningar bygger på exakta kostnadsuppskattningar är reliabiliteten hög. Om vi har behövt göra många antaganden är reliabiliteten låg.

